

Justificació

A principis de 1974 dos joves estudiants del Col·legi Major Sant Jordi de Barcelona: Miquel Mestre, poeta d'Artà, i Cèsar Estrany, pintor de Tortosa, van prendre l'agorosa decisió d'escriure a Salvador Espriu per demanar-li si els presentaria una exposició conjunta de poemes i dibuixos. Espriu els va citar al seu despatx, al qual van acudir duent-li mostres dels respectius treballs. Tot i que la primera impressió no va ser del tot bona, els va proposar que li deixessin un parell de dies tots aquells materials; i en tornar a buscar-los, es van trobar que els havia escrit un text per a la seva exposició, que es faria a Tortosa i Artà, entre altres llocs, entre la primavera i l'estiu d'aquell 1974.

Espriu va dir, aleshores, a Cèsar Estrany que, si perseverava en la seva carrera artística, li'n podia anar ensenyant els fruits. I el pintor, llicenciat en Filologia Hispànica i amant de la mitologia clàssica, va encetar una sèrie de dibuixos sobre personatges mitològics, que serien objecte d'una exposició a Lleida el setembre de 1975. Quan Espriu va conèixer aquests dibuixos de tema clàssic, s'hi va interessar i va concebre la idea d'escriure unes proses comentant-los. I així va néixer el projecte del llibre *Dibuixos (amb algun mot) sobre temes clàssics*, que faria editar el mateix Estrany el maig de 1976. Espriu, però, va exigir que el nom de l'artista figurés davant del seu a la portada del volum. I la raó no és pas la seva més que coneguda modèstia, sinó el fet que són els dibuixos l'origen dels quaranta-dos textos que l'integren: les creacions d'Estrany no estan al servei de les proses espriuanes per il·lustrar-les, ans són aquestes les que parteixen d'aquells dibuixos i tot sovint els comenten. Fins al punt que, en alguns casos, si no es té al davant la figura mitològica dibuixada per Estrany, no es pot comprendre del tot l'inici de la prosa que Espriu li dedica o alguna al·lusió que hi fa dins el text. Per això, al pròleg del llibre, el prosista se cenyia a parlar dels dibuixos, sense cap referència als mots que els acompanyaven.

Com és sabut, aquestes quaranta-dues proses espriuanes esdevindran, ampliades fins a un centenar, l'obra *Les roques i el mar, el blau* (1981). Però les diverses edicions que se n'han fet no han inclòs mai els quaranta-dos dibuixos de Cèsar Estrany, amb la qual cosa l'obra, si més no respecte a les proses del volum de 1976, es pot considerar incompleta i mancada.

Havent esdevingut introbable, el volum *Dibuixos (amb algun mot) sobre temes clàssics*, i, per tant, les il·lustracions de Cèsar Estrany, si més no es poden consultar al Corpus Literari Digital de la Càtedra Màrius Torres de la Universitat de Lleida.

Ara bé: en realitat, no van ser només quaranta-dos, els dibuixos originals d'aquesta col·laboració artísticoliterària entre Espriu i Estrany. Segons consta a la «Justificació del tiratge» de l'edició de 1976, hi havia també «deu exemplars en paper de fil Guarro, numerats de la A a la J, que inclouen un dibuix original de Cèsar Estrany i un text manuscrit de Salvador Espriu, tots dos firmats». Contenièn, doncs, deu dibuixos mitològics més (un de diferent per a cada volum), acompanyats de les corresponents proses espriuanes, de les quals es reproduïa el manuscrit. Aquests exemplars van quedar en poder de Cèsar Estrany i no han tingut cap difusió pública. Malgrat que els deu textos, amb algunes variants, aniran a parar a *Les roques i el mar, el blau*, els dibuixos, que en alguns casos estan sols esbossats, han romàs del tot inèdits.

Fins avui, que publiquem, en edició factícia, la reproducció conjunta dels deu dibuixos i dels corresponents manuscrits espriuans, en el mateix format en què es presentaven dins cadascun dels deu exemplars esmentats. Aquesta desena de dibuixos, tal com s'esdevenia en l'edició de 1976, són el punt de partença de les proses que Espriu els dedica, de manera que, sense tenir-los al davant, no s'acaben d'entendre diversos passatges dels textos, com ara l'al·lusió inicial a l'actitud de Menelau, la referència a la posició en què està dibuixada Andròmeda, la descripció que es fa de Medea, l'esment a les mans de Prometeu i a la nuesa de Jacint, i el comentari sobre el moviment de dansa amb què està representada Nyx (d'aquest text n'hi havia dos manuscrits, en un dels quals, que degué ser el primer, Espriu es va descuidar una paraula, afegida en nota; en reproduïm sols el segon, ja complet). Els altres textos i dibuixos representen Antígona, Màrsias, Hècuba i Penèlope.

Sols resta manifestar el nostre agraïment a Cèsar Estrany per la seva amabilitat i la seva absoluta predisposició a tirar endavant aquesta edició; també als hereus de l'escriptor per la seva gentilesa, i a Joan Ramon Veny per les digitalitzacions.